

Centralni Registar Igrača

Predlog regulatorno-tehničkog pristupa borbi protiv zavisnosti od igara na sreću u Srbiji

To je problem kao da točak koji se okreće u jednom smeru naterate da promeni smer - bez usporavanja, zaustavljanja i ubrzavanja u drugom smeru

Nikola Tesla: Problem uvećanja ljudske energije¹

Problem zavisnosti: “paralelne realnosti” igrača i priređivača

Godinama unazad se u medijima i na društvenim mrežama u Srbiji pojavljuju priče i svedočenja o problemima a zavisnosti od igara na sreću, kao i ankete koje pokazuju da značajan procenat srednjoškolaca, čak i deo osnovaca (maloletnici), igra i ima problem zavisnosti. Više o tekućem stanju problema zavisnosti od igara na sreću iz ugla igrača i njihovih porodica možete pročitati u autorskom tekstu Snežane Joksimović na portalu nedeljnika Vreme ([link](#)). Primer relativno obimnog istraživanja o igri od strane maloletnika možete videti na blogu specijalistkinje za bolesti zavisnosti Jasmine Leković ([link](#)). Ispovesti i svedočenja o ekstremnim slučajevima problema zavisnosti su dostupna na instagram stranici Ane Mihajlovski ([link](#)) (“Kockanje ubija” - zahteva instagram profil da bi se čitalo).

Sa druge strane, Udruženje priređivača igara na sreću (UPIS) u odgovorima na medijske sadržaje ovog tipa, kao i na inicijative grupa građana ili političkih partija, poput inicijative Zeleno Levog Fronta (ZLF) iz septembra 2023. ([link](#)), odgovara potpuno drugačijom slikom stanja u Srbiji. Neki primeri su odgovor na inicijativu ZLF ([link](#)) koja se odnosi na zabranu reklamiranja kockanja i povećanje poreza na dobit priređivača, odgovor na debatu u vezi teme na TV Pink iz decembra 2022 ([link](#)), kao i objava iz decembra 2023. ([link](#)). UPIS naglašava da je relativno mali broj građana koji su koristili državne zdravstvene usluge u vezi bolesti zavisnosti (100-200 godišnje), daje alternativne ankete koje pokazuju veoma mali procenat maloletnika koji su izjavili da su učestvovali u igrama na sreću (0.6%), itd. UPIS takođe naglašava da je ova privredna grana visoko regulisana, da su poslednjih godina napravljeni značajni koraci, kako u unapređenju tehnološke baze i kvaliteta usluge, tako i prenosu igre u legalne tokove i unapređenju mera odgovorne igre. UPIS takođe naglašava da su igre na sreću grana privrede koja zapošljava veliki broj građana i značajno doprinosi budžetu Srbije (550 miliona evra godišnje), a UPIS i njegovi članovi svojim predlozima pomažu državi u daljem unapređenju regulative. UPIS podvlači (kao odgovor inicijativi ZLF) da bi nedovoljno promišljene mere, poput ekstremnog podizanja poreza, stvorile ozbiljan poremećaj na tržištu, prelivanje igre u ilegalne tokove, što bi dodatno pogoršalo problem u svim aspektima, uključujući i probleme sa zavisnošću i igranjem maloletnika.

Razlika u viđenjima je ogromna, nivo optuživanja i stigme priređivača takođe - a o realističnim načinima kojima se problem može početi rešavati se jedva i raspravlja, iako problem nije nov - i

¹ Century Magazine, Jun 1900., str. 175-211 (tekst u engleskom originalu [ovde](#))

nacionalna zakonodavstva, posebno u Evropi, uvode niz vrlo praktičnih i efikasnih mehanizama kojima se kako poboljšava prevencija, tako i smanjuju efekti zavisnosti od igara na sreću.

Slabosti postojećeg zakonskog okvira

Postojeća zakonska podrška za borbu protiv zavisnosti od igara na sreću (članovi 6 i 7 Zakona o igrama na sreću² - "Društvena odgovornost") je prvenstveno fokusirana na obuku zaposlenih kod priređivača za prepoznavanje problema i obaveštavanje igrača o opasnostima zavisnosti od igre. Ono što očigledno nedostaje je obavezivanje priređivača da obezbede alate kojima igrači mogu efikasnije kontrolisati svoju strast ("**alati odgovorne igre**"), poput ograničenja potrošnje u periodu i samoisključenja, što je sada praksa u velikom broju zemalja. Takođe nema ni zakonskog rešenja koje omogućava igraču da efikasno zahteva od priređivača da prestane sa ciljanim marketingom (e-mail porukama sa specijalnim ponudama i najavama).

Za razliku od igrača sa problemom zavisnosti od droge (član 83) i alkohola (član 84) Krivičnog zakonika³, za zavisnost od igara na sreću nema predviđenog zakonskog tretmana koji bi se odnosio na obavezno lečenje, bez obzira na posledice koje ova vrsta zavisnosti izaziva.

Zakonima nije propisana ni mogućnost kažnjavanja igrača za igru kod ilegalnih i inostranih priređivača - što u tekućem stanju stvari ne pravi značajnu razliku, bar što se tiče borbe protiv zavisnosti, ali postaje važno kada priređivači budu zakonski obavezni da primenjuju mere odgovorne igre, koje su nesprovodive kod ilegalnih i inostranih priređivača.

Postojeći alati odgovorne igre kod priređivača

Pregledom sajtova nekih od većih priređivača (Balkan Bet, Mozart) utvrđeno je da priređivači podržavaju/nude ključne alate odgovorne igre, ali niti su oni efikasno izvedeni i naglašeni (kod Balkan Bet postavljanje limita ili samoisključenje se zahteva preko e-maila), niti je postavljanje ograničenja potrošnje obavezni deo procesa registracije igrača. Činjenica da bilo koji priređivač nudi ovakve usluge na bazi zahteva preko emaila i potonje ručne akcije zaposlenih kod priređivača pokazuje da se ove funkcije trenutno koriste jako retko.

Dodatni problem ovakvih alata, u njihovom uobičajenom izvođenju, je da se oni ne primenjuju na 'anonimnu' kupovinu tiketa u objektima priređivača, kao i činjenica da postoji veliki broj priređivača koji nude usluge online igre, tako da igrač, kada se samoisključi ili iskoristi puni iznos ograničenja pre kraja perioda kod jednog priređivača, može lako, u roku od nekoliko minuta, da otvori račun kod nekog drugog priređivača ili prošeta do najbližeg objekta priređivača - i nastavi igru. Na ovaj način se obesmišljava delotvornost ovih alata.

Predloženi pristup

Sveobuhvatni pristup sagrađen oko centralizovanih alata odgovorne igre

Autori ovog teksta veruju da je za ozbiljnije smanjenje problema zavisnosti od igara na sreću u Srbiji potreban pristup koji je kombinacija regulatornih, organizacionih i tehničkih mera (uz podršku zdravstvenog sistema), na način koji bi olakšao kontrolu sprovođenja zakona i minimizovao

² Tekst Zakona o igrama na sreću je raspoloživ [ovde](#)

³ Tekst Krivičnog zakonika je raspoloživ [ovde](#)

mogućnost korupcije na raznim nivoima, uz prvenstveni fokus na posebne igre na sreću (član 9 stav 1 tačka 6 Zakona o igrama na sreću).

Predloženi pristup uvodi, kao ključni mehanizam prevencije stvaranja (ili smanjenja negativnih efekata) zavisnosti od igara na sreću, obavezu ovlašćenih priređivača da zahtevaju od igrača upotrebu alata odgovorne igre, integrisanih sa budućim Centralnim Registrom Igrača (CRI) Uprave za igre na sreću Ministarstva finansija Srbije.

Dopunski se predlažu

- uvođenje odnosno proširenje pravila odgovornog oglašavanja igara na sreću,
- kaznena politika za igrače prilagođena prirodi prekršaja (nenovčano, progresivno kažnjavanje igrača koji nastave da krše zakon posle prvog prekršaja), kao i
- odgovarajuća marketinška kampanja za primenu propisa,
- razvoj i primena kontrolno-inspekcijskih procedura, i
- uređenje zdravstvene podrške igračima sa problemom zavisnosti.

U oblasti zdravstvene zaštite i obrazovanja se predlaže razvoj mera informisanja (marketinške kampanje, uključujući i korišćenje online resursa) i obrazovanja (predavanja/obuke za mlađe i starije maloletnike u školama), kao i približavanje dijagnostike i tretmana igračima, dok se u oblasti unutrašnjih poslova, sudstva i kazneno-popravnih mera uvode mehanizmi prikupljanja podataka, klasifikacije igrača, specijalizovanja sudija i ojačavanja rehabilitacionog aspekta zatvorskih kazni za krivična dela nastala pod uticajem zavisnosti od igara na sreću.

Sve navedeno zahteva materijalna sredstva, koja bi se, značajnim delom, mogla prikupiti kroz specijalizovane takse na igru (naplaćene od igrača) i oglašavanja igara na sreću (naplaćene od priređivača).

Tehnička infrastruktura: kombinacija proverenog, oslonac na digitalnu infrastrukturu Srbije

Poduhvat fiskalizacije koji je sprovelo Ministarstvo finansija je pokazao da je kombinacija pravnih i tehničkih mera izvodiva i efikasna, čak i u najmasovnijim primenama kao što je kupovina u maloprodaji.

Priređivači posebnih igara na sreću su već tehnički integrisani sa Upravom za igre na sreću Ministarstva finansija, konkretizovanoj u odredbi iz člana 63 stava 8 Zakona o igrama na sreću (registrovanje transakcija igre i dobitaka)⁴.

Od međunarodnih uzora, postojeće belgijsko - i posebno nemačko⁵ rešenje su bili najznačajniji. Dodatna pogodnost je raspoloživost digitalnih usluga državnih organa Srbije, posebno elD.gov.rs i [portal eUprava](https://portal.eUprava.gov.rs), rasprostranjenost pametnih mobilnih telefona, kao i jednostavnost prijave visoke pouzdanosti ConsentID mobilnom aplikacijom.

Sve ovo, uz rezultate testova kapaciteta prototipa baze podataka rešenja⁶, daje nadu da bi, sa tehničke strane, pristup predložen u nastavku ovog teksta mogao relativno efikasno da se sprovede u delo - i čak i da bude jednostavniji i efikasniji od pomenutih rešenja iz zemalja EU, uz visok nivo

⁴ Opisan tehničkim uputstvom raspoloživim na sajtu Uprave za igre na sreću [ovde](#)

⁵ Nemački zakon o igrama na sreću iz 2021. (GlüStV 2021) i centralizovane usluge LUGAS (limiti uplata) i OASIS (samoisključenje) - više detalja [ovde](#), diskusija o uočenim problemima [ovde](#).

⁶ Opisani u prilogu o tehničkoj arhitekturi i rezultatima testiranja prototipa [ovde](#).

bezbednosti i značajno unapređenje privatnosti i zaštite podataka o ličnosti u odnosu na sadašnji model, zasnovan na neelektronskoj identifikaciji ličnim dokumentima.

Implementacija ove inicijative bi takođe pozitivno uticala na povećanje upotrebe sistema digitalnih usluga državnih organa Srbije, jer bi se veliki broj građana registrovao za ConsentID i time obezbedio mogućnost korišćenja punog spektra postojećih usluga portala eUprava.

Vrli krug zakonitog igranja

Suština predloženog pristupa je u tome da postane vrlo lako igrati regulisane igre na sreću koje implementiraju (budućom izmenom zakona) propisane alate odgovorne igre (uz pouzdanu i jednostavnu elektronsku identifikaciju igrača)⁷ - a ekonomski neatraktivno (nekonkurentna ponuda i zaštita konkurencije), kao i dovoljno otežano i opasno (kako u smislu kažnjivosti, tako i efikasnosti otkrivanja i kažnjavanja učinilaca), igrati van dozvoljenog okvira.

Očekivani rezultat, pored smanjenja problema zavisnosti, je da procenat ilegalnog igranja opada s vremenom - i time i nadzor i kažnjavanje, pod pretpostavkom ulaganja prikupljenih budžetskih sredstava u ove aktivnosti, postaju sve efikasniji u daljem smanjenju neregularnog igranja, držeći ga na margini.

To bi moglo s vremenom da omogući smanjenje potrošnje prikupljenih sredstava za nužne namene i da deo tih sredstava bude usmeren u aktivnosti koje deluju kao preventiva, poput amaterskog sporta mladih, itd.

Na zajedničku korist priređivača i igrača

Gledajući sa strane priređivača igara na sreću, ovaj pristup, umesto ranije predloženog punitivnog oporezivanja i blanko zabrane reklama (koji bi štetili poslovanju legalnih priređivača na račun ilegalnih i inostranih konkurenata), ima za cilj da prenese što veći deo prometa sa inostranih i drugih ilegalnih kanala u legalne tokove, izbegne poremećaje u zapošljavanju jednostavnom podrškom za odgovorno igranje u objektima priređivača, istovremeno pojačavajući mere identifikacije mušterija (KYC) i pomažući priređivačima da ispune svoje obaveze u borbi protiv pranja novca⁸ (čiji su obveznici u skladu sa članom 4 stavom 1 tačkom 8 Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma).

Umesto potpune zabrane oglašavanja predlaže se pristup koji bi imao za cilj da istovremeno smanji negativne efekte, a zadrži mogućnost oglašavanja novih proizvoda i konkurentnih cena (reklame kvota), što bi kroz tržišnu konkurenciju među priređivačima na duži rok stimulisalo inovacije i povećavalo kako kvalitet usluga, tako i produktivnost, tj. omogućilo dalje smanjenje efektivnih marži koje priređivači naplaćuju od igrača.

Ništa manje važno, ovo bi obezbedilo da legalni priređivači dobiju preimućstvo u vidljivosti u odnosu na ilegalne (TV, medijski portali, sportski objekti, prometne tačke u javnom prostoru), što uz konkurentnu ponudu i zaprećene kazne za ilegalno igranje dodatno smanjuje motivaciju "prosečnog igrača" da izabere ilegalnu opciju. Predlog je da se uvede javna kontrola prijave i obrada primećenih nepravilnosti u oglašavanju - više detalja u tekstu ispod.

⁷ U skladu sa detaljima iz prvog i drugog principa Evropske asocijacije za igre i klađenje (EGBA), kao što je opisano [ovde](#)

⁸ Tekst Zakona o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorizma je raspoloživ [ovde](#)

Detalji predloženog pristupa

Ključni elementi pristupa borbi protiv zavisnosti od igara na sreću u Srbiji koji predlažu autori ovog teksta uključuju:

- Uvođenje nove **Takse za odgovornu igru** (1% vrednosti tiketa / uplate za igru), naplaćene od igrača⁹, na uplate za igre na sreću, koju priređivač u ime i za račun igrača uplaćuje na poseban račun Ministarstva finansija - i koja bi se koristila prvenstveno za sledeće namene:
 - Namirenje troškova tehničke infrastrukture i podrške Centralnog Registra Igrača (opisanog detaljnije u tekstu ispod)
 - Finansiranje predloženih marketinških kampanja Uprave za igre na sreću u vezi odgovorne igre¹⁰
 - Finansiranje predloženih mera u oblasti zdravstva i obrazovanja
 - Finansiranje stručnih službi MUP koje rade na razvoju i primeni mera za borbu protiv ilegalnog igranja
- Uvođenje principa odgovornog oglašavanja priređivača posebnih igara na sreću:
 - Uz odgovarajuću kontrolnu i kaznenu politiku, priređivači bi imali mogućnost (netargetiranih) reklama svojih proizvoda preko medija (Internet portali, TV, novine i časopisi, radio), sa sledećim ograničenjima:
 - Reklamne poruke ne bi smele da imaju elemente koji sugerišu da su im ciljna grupa maloletnici
 - Reklamne poruke ne bi smele da sugerišu da su igre na sreću način za zaradu ili sticanje bogatstva
 - Reklamne poruke ne bi smele da sadrže obaveštenja/informacije koje su proverljivo netačne
 - Slično sadržaju reklamnih poruka za alkohol i duvan, reklamne poruke u vezi sa igrama na sreću bi morale da sadrže propisani tekst upozorenja (tekst kojim se upozorava na mogućnost gubitka novca i opasnost od stvaranja zavisnosti)
 - Preporuka zakonodavca u vezi oglašavanja bi bila da priređivači kroz njih pre svega objavljuju informacije o kompetitivnim cenama (kvotama) i atraktivnim novim proizvodima, koje pomažu igračima da se odluče za tog priređivača
 - Targetirane reklame (koje se šalju konkretnom igraču) bi takođe morale da ispunjavaju kriterijume fer obaveštavanja, a pod određenim uslovima ne bi bile dozvoljene (videti sekciju o odgovornoj igri ispod)
 - Inspektor odnosno inspekcija koja vrši nadzor oglašavanja bi na portalu eUprava ponudila online portal za prijave nepravilnosti u oglašavanju igara na sreću, koji bi bio dostupan svim građanima - i gde bi lista prijavljenih slučajeva bila dostupna svim prijavljenim građanima, uključujući priređivača, datum prijave, opis, status obrade prijave, očekivani datum završetka obrade i kao i izrečena mera ili kazna, u slučaju izricanja mere ili kazne

⁹ Dobitak se obračunava primenom kvota i pravila obračuna na uplatu umanjenju za taksu, tako da igrač snosi troškove bez efekta na priređivača (osim obaveze obračuna)

¹⁰ Više detalja u prilogu o marketinškoj podršci novoj regulativi [ovde](#)

- Na reklame za igre na sreću bi priređivači uplaćivali dopunsku taksu, koja bi se uključivala u prihode od takse na igru
- Uvođenje principa i alata odgovorne igre
 - Uvođenje obaveze implementacije alata odgovorne igre priređivačima posebnih igara na sreću, zahtevajući da omoguće igračima da:
 - Ograniče potrošnju na ovu vrstu aktivnosti na zadati mesečni iznos, dajući instrukciju priređivačima da im ne dozvole uplate preko zadanog limita
 - Daju instrukcije priređivačima da im ne šalju oglasne poruke
 - Zabrane sebi igre na sreću u odabranom periodu ili zauvek (tzv. „samoisključenje“), dajući instrukciju priređivačima da im ne dozvole igranje u tom periodu
 - Uvođenje zakonskog opšteg mesečnog maksimalnog ograničenja uplata za igre na sreću, izraženog kroz procenat/multiplikator minimalne neto zarade u Srbiji¹¹, ličnog mesečnog maksimuma ograničenja uplata, izraženog kroz procenat prijavljenih neto prihoda u prethodnoj kalendarskoj godini, ako je ovaj veći od opšteg – i procedure kojom se ovaj maksimum ograničenja može povećati, uz prilaganje zahtevanih dokaza o imovinskom stanju i uplatu odgovarajuće naknade za proveru
 - Uvođenje nove elektronske usluge državnih organa Srbije, Centralnog Registra Igrača (CRI) i specijalizovane mobilne aplikacije za igrače, koje bi, uz odgovarajuću zakonsku podršku, stvorile uslove da se alati odgovorne igre opisane ranije u ovom tekstu efikasno primenjuju:
 - Dozvola za priređivanje igara na sreću bi bila uslovljena integracijom sistema za igre na sreću sa CRI (uz odgovarajući prelazni period za prilagođavanje postojećih rešenja)
 - Sistemi za igre na sreću integrisani sa CRI bi sprovodili ograničenja odgovorne igre tako što:
 - Ne dozvole online igru ili kupovinu tiketa (prodajni objekti) igračima koji su se samoisključili u CRI, dok traje period samoisključenja.
 - Za svaku uplatu depozita (online) ili kupovinu tiketa (u prodajnim objektima), čipova (u kazinima), i slično traže elektronsko odobrenje od CRI i dozvole transakciju samo po dobijanju odobrenja
 - Prilagode svoje marketinške module da ne šalju oglasni materijal (uključujući i poruke o specijalnim ponudama) igračima u periodu samoisključenja - i takođe ako su dali zahtev preko CRI da takav materijal ne primaju
 - Svi igrači bi bili u obavezi da na svom mobilnom telefonu instaliraju i aktiviraju aplikaciju [e-Igrač](#), koja bi, uz prijavu visoke pouzdanosti (ConsentID) omogućila igračima:
 - Da se identifikuju u objektima priređivača pri uplati tiketa sportskog klađenja, uplati dopune stanja na poker aparatu, kupovini

¹¹ U Nemačkoj je ovaj opšti limit definisan u apsolutnom iznosu (€1,000), u Belgiji je €200 po priređivaču (pošto nemaju ekvivalent LUGAS usluge), ali bi verovatno bilo održivije vezati ga za minimalnu neto zaradu.

- poker/rulet čipova, tj. uplati za igru u kazinima - i drugim načinima uplate za "anonimno" igranje posebnih igara na sreću (QR kod)
- Da se identifikuju pri registraciji računa za online igru, ili reaktivaciji postojećih računa po stupanju nove regulative na snagu (svi postojeći računi se suspenduju do reaktivacije aplikacijom od strane igrača)
 - Da podese svoj mesečni limit i pregledaju registrovanu potrošnju
 - Da se samoisključuje se na period koji definišu
 - Da omoguće ili onemoguće prijem oglasnih poruka
 - Da prijave neregularnost u primeni zakona inspeksijskom organu:
 - Slanje oglasnih poruka u zabranjenom periodu
 - Propust u registraciji uplata
 - Druge neregularnosti, uz mogućnost prilaganja fotografija
- Mere sprečavanja "pozajmljivanja" online identiteta (uključujući i maloletnicima)
- Priređivači treba da budu obavezani zakonom da drže samo jedan online račun za jednog igrača po sistemu za igru (CRI ograničava vezivanje više brojeva računa za online igru za jednog igrača).
 - Priređivači treba da budu obavezani zakonom da verifikuju da platni metodi glase na igrača koji je račun registrovao, i da ne dozvole igru ukoliko se identitet igrača ne podudara.
 - QR kodovi za anonimnu igru/uplatu iz e-Igrač aplikacije ističu posle kratkog vremenskog perioda
- Rešenje za nerezidente
- Za građane Srbije sa dvojnim/višestrukim državljanstvom zakon treba da propiše da važe pravila za državljane Srbije i da im nije dozvoljeno da se u Srbiji registruju kao nerezidenti, koristeći svoja ostala državljanstva (uz adekvatne kazne za nepoštovanje ovog pravila)
 - Imajući u vidu povremenost poseta nerezidenata, kao i njihov ekonomski značaj za priređivače, neophodno je omogućiti nerezidentima jednostavno i efikasno igranje, na način koji ne otvara put da se ovaj vid igranja zloupotrebi za izbegavanje zakona od strane građana Srbije
 - U skladu sa tim, nerezidenti bi takođe imali obavezu da koriste e-Igrač aplikaciju, koju bi aktivirali pri prvom dolasku u kazino / kladionicu, uz pomoć blagajnika priređivača, koji registruje u CRI podatke iz pasoša nerezidenta i prilaže fotografiju 'stranice sa slikom' iz pasoša, koju kontrola Uprave za igre na sreću Ministarstva finansija koristi da verifikuje podatke o igraču.
 - Blagajnik bi koristio novu mobilnu aplikaciju [e-Priređivač](#), koja posle unosa podataka o nerezidentu i fotografije pasoša prikazuje QR kod kojim se aktivira e-Igrač aplikacija nerezidenta.
 - Nerezidenti mogu da postavljaju sebi ograničenja nezavisno od opisanih ograničenja za državljane Srbije

- Registracija i transakcije nerezidenata bi bili predmet posebnih kontrola i kaznenih odredbi zakona za priređivače
- Promene u organizaciji bankarskih poslova i platnog prometa
 - Uvođenje odnosno proširenje mera za sprečavanje igre kod inostranih priređivača koji nisu ovlašćeni u Srbiji
 - Uvođenje zakonske obaveze svim bankama i drugim finansijskim institucijama koje izdaju međunarodno važeće platne kartice u Srbiji da odbiju sve (kartične) transakcije trgovaca van Srbije čiji kod za kategorizaciju trgovca (MCC) je jedan od 7995, 7800, 7801, 7802 (igre na sreću), u skladu sa stavom 4 člana 10 Zakona o igrama na sreću. Ovo neće sprečiti građane Srbije koji putuju u inostranstvo da na bankomatima podižu novac koji onda iskoriste u kazinima i kladionicama u inostranstvu, ali će znatno otežati igranje u stranim online kladionicama i kazinima iz Srbije.
 - Analiza drugih platnih metoda kojima je trenutno moguće uplaćivati priređivačima u inostranstvu i zatvaranje i tih kanala - npr. sporazumi sa PayPal, Skrill, NETELLER, Payoneer i sličnim e-wallet sistemima i Paysafecard i sličnim vaučer sistemima koje građani Srbije upotrebljavaju za igre da:
 - Blokiraju transakcije korisnika koji koriste platne metode izdate u Srbiji prema priređivačima igara van Srbije (sa zadatim rokom usaglašavanja, npr. 3 meseca)
 - Inače srpske banke potpuno blokiraju transakcije sa njima, bez obzira na upotrebu tog novca
 - Analiza ostalih uobičajenih načina smanjenja igranja kod inostranih priređivača, u skladu sa iskustvima u svetu¹²
 - Uvođenje mere za smanjenje igranja na bazi bankarske pozajmice (kreditne kartice, dozvoljeno prekoračenje)
 - Uvođenje zakonske obaveze svim bankama i finansijskim institucijama koje izdaju platne kartice da odbiju kartične transakcije trgovaca u Srbiji čiji je kod za kategorizaciju trgovca (MCC) jedan od 7995, 7800, 7801, 7802, ako je u pitanju kreditna kartica, ili ako bi transakcija debitnom karticom uvela račun u, ili povećala iznos dozvoljenog prekoračenja.
- Promene u organizaciji zdravstva i obrazovanja
 - Prelazak na novu verziju međunarodne klasifikacije bolesti (MKB-11¹³) u kojoj je problem zavisnosti od igara na sreću klasifikovan kodom 6F50, u okviru grupe Poremećaji izazvani ponašanjem koje stvara zavisnost (*Disorders due to addictive behaviours*).
 - Formiranje specijalizovanog tima pri Ministarstvu zdravlja koji bi razvijalo i koordinirao aktivnosti prevencije i borbe protiv zavisnosti od igara na sreću
 - Formiranje i održavanje informativnog odeljka na portalu Ministarstva zdravlja na kome bi bili pokrivena sledeće teme:

¹² Komparativna analiza metoda prevencije/smanjenja igranja kod inostranih priređivača je prikazana u [ovom naučnom radu](#).

¹³ Tekuće stanje dostupno na sajtu WHO [ovde](#), prethodna verzija (MKB-10), koja se još koristi u Srbiji, raspoloživa [ovde](#). Razlozi zašto je bitno preći na novu regulativu su izloženi [ovde](#).

- Koncept i alati odgovorne igre
- Načini prepoznavanja problema zavisnosti kod sebe i kod članova porodice (posebno dece)
- Raspoloživa podrška igračima sa problemom zavisnosti u zdravstvenom sistemu
- Anonimizovane studije slučaja koje bi prikazale efekat problema zavisnosti na život igrača i njegove okoline
- Formiranje specijalizovanih regionalnih odeljenja Ministarstva zdravlja za borbu protiv problema zavisnosti, sa aktivnostima:
 - Edukacije i prevencije (obuka lekara opšte prakse, školskih psihologa, đaka)
 - Dijagnostika i programi tretmana igrača sa problemom
- Priprema programa obuke za decu/đake uzrasta 13/14 godina
 - Deo predavanja o bolestima zavisnosti - droga, alkohol, igre na sreću
 - Naglasak da je zabranjeno za njihov uzrast i da ne mogu da igraju bez aplikacije koju mogu da aktiviraju tek kad postanu punoletni
 - Najava detaljnije obuke pred punoletstvo
- Priprema programa obuke za decu/đake uzrasta 16/17 godina (2-3 školska časa)
 - Koncept odgovorne igre
 - Važnost i način upotrebe alata odgovorne igre
 - Kaznene odredbe za ilegalnu igru i uticaj istorije osuđivanja na mogućnost zapošljavanja i druge aspekte života
 - Opis problema zavisnosti, posledica
 - Primeri kako ekstremnih, tako i tipičnih posledica
 - Razgovor sa volonterima-igračima koji su se lečili od problema zavisnosti
- Promene u organizaciji sudstva, unutrašnjih poslova i kazneno-popravnih aktivnosti
 - Dopune Krivičnog zakonika
 - Odredbe u vezi obaveznog lečenja zavisnika od igara na sreću (slično merama bezbednosti o obaveznom lečenju narkomana i alkoholičara - članovi 83 i 84 Krivičnog zakonika)
 - Progressivne kazne za (a) punoletne osobe koje omoguće maloletnicima da učestvuju u igrama na sreću (b) igrača za koje se utvrdi da igraju igre kod inostranih ili ilegalnih priređivača (posle zakonski definisanog perioda u

- kome se očekuje da igrači zatvore svoje postojeće račune, objavljenog u medijima)
- Za prvi slučaj kazna definisanim brojem sati rada u javnom interesu (član 52 Krivičnog zakonika), koja se ne može zameniti u novčanu kaznu
 - Za drugi slučaj (posle odslužene kazne radom u javnom interesu) kazna zatvora od najmanje 14 dana
 - Za treći i sve sledeće slučajeve kazna zatvora od najmanje 2 meseca
- Gubitak dozvola i novčane kazne za priređivače, a novčane i zatvorske kazne za odgovorna lica priređivača u slučaju da se utvrdi da je priređivač sa umišljajem izbegavao sprovođenje zakonski obaveznih mera odgovore igre (tj. ako se ne utvrdi da su u pitanju tehnički propusti u izvođenju rešenja).
- Uvođenje registra osoba sa problemom zavisnosti od igara na sreću
 - Dostupan MUP i sudovima (ne javno!)
 - Kategorizacija težine problema zavisnosti (A-F)
 - A: nije registrovani igrač (bez profila u CRI)
 - B: odgovoran igrač (bez istorije samoisključenja u poslednjih 5 godina)
 - C: igrač sa samo-dijagnostifikovanim problemom (sa istorijom samoisključenja u poslednjih 5 godina)
 - D: igrač kome je medicinski dijagnostikovano 6F50 poremećaj u poslednjih 10 godina
 - E: igrač osuđivan za ilegalnu igru u poslednjih 10 godina
 - F: igrač koji je osuđivan za krivična dela (delom) izazvana zavisnošću u poslednjih 10 godina
 - Dosije igrača sa problemom zavisnosti
 - Istorija samoisključenja u CRI
 - Istorija medicinskih dijagnoza
 - Istorija osuđivanja za ilegalnu igru
 - Istorija osuđivanja po krivičnim delima (delimično) izvanim problemom zavisnosti
 - Uvođenje obuke sudija koji bi postupali u slučaju da je optuženi kategorizovan kao osoba sa potencijalnim problemom zavisnosti (kategorija C-F), kao i omogućavanje obrazovanja posebnih odeljenja za krivične postupke protiv zavisnika, u smislu člana 41 stava 1 Zakona o uređenju sudova¹⁴.
 - Izdvajanje zatvorenika sa bolešću zavisnosti od igara na sreću u specijalne zatvorske jedinice gde bi se radilo na rehabilitaciji u toku odsluženja kazne
 - Razvoj procedura i tehnika nadzora, usmeren na otkrivanje načina izbegavanja zakonskih odredbi od strane igrača
 - Formiranje specijalističkog tima ministarstva unutrašnjih poslova za otkrivanje načina izbegavanja primene zakona i preusmeravanja što većeg procenta igranja na sreću ka ovlašćenim priređivačima

¹⁴ Tekst Zakona o uređenju sudova je raspoloživ [ovde](#)

- Unapređenje procedura prijave zavisnika, pojedinaca i organizacija koji krše zakon
- Amnestija za ranije igranje na inostranim sajtovima i igranje za račun maloletnika - i najava kontrola i kažnjavanja pre primene novih mera
- Konkretno mere, uključujući
 - Nadzor nad nerezidentima
 - Verifikacija skenirane stranice pasoša
 - Provera na državljanstvo Srbije (upit u beli registar na bazi podataka: ime, prezime, datum rođenja i poređenje fotografije)
 - Nadzor (inspekcijski) nad slučajno izabranim igračima koji su u rizičnim grupama (ova lista uslova će se rafinirati s vremenom)
 - Državljeni koji su više puta povećavali limit u toku tekućeg meseca (ili poslednja 3 meseca)
 - Državljeni koji drže limit na maksimumu ili su podigli ograničenje predviđenom procedurom
 - Državljeni koji su potrošili limit u prvoj polovini meseca
 - Posle 6 meseci od preseka (datuma stupanja na snagu nove regulative): lista igrača koji nisu aktivirali račun
 - Bez igrača koji nisu bili aktivni 6 meseci pre preseka
 - Lista sadrži JMBG, ime, prezime, email, telefon i broj i total u 6 meseci pre preseka: uplata, isplata i tiketa (ukupno 6 vrednosti)
 - Identifikuju se igrači sa konstantnom, intenzivnom igrom pre preseka, posebno ako su bili aktivni kod više priređivača
 - Pretpostavka: maloletnici koji su prijavili izmišljene ili tuđe podatke (verovatno roditelja, ako nisu izmišljeni)
 - Metode nadzora odabranih igrača bi bile specificirane i izvedene u saradnji sa službom državne bezbednosti, koja poseduje odgovarajuću tehnologiju udaljenog nadzora. Prikupljeni podaci bi se, posle analize, uništavali u skladu sa zakonski definisanom procedurom, osim u slučaju upotrebe u postupku protiv prekršioca zakona.

Prilozi

Kao podršku ovoj inicijativi autori su pripremili, u tabeli ispod, niz priloga koji imaju za cilj da odgovarajućim nivoima vlasti i stručnim službama pomognu u implementaciji ove inicijative.

R.br.	Naziv	Pristup
1	Naučni rad u vezi međunarodnog klasifikovanja bolesti zavisnosti od igara na sreću	(link)
2	Međunarodna klasifikacija bolesti MKB-10 (2010)	(link)

3	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders DSM-5-TR (engleski)	(link)
4	Ideje u vezi marketinške podrške novoj regulativi	(link)
5	CRI - Skica e-Igrač aplikacije za mobilne telefone	(link)
6	CRI - Skica e-Privedivač aplikacije za mobilne telefone	(link)
7	CRI - Diskusija o arhitekturi tehničkog rešenja	(link)
8	CRI - API za sisteme priredivača	(link)

Zahvaljujemo

Zahvaljujemo na pomoći u formulisanju inicijative sledećim saradnicima:

- Dejan Vesić (<https://twitter.com/vesic>)
 - Za niz konstruktivnih komentara na tekst, uključujući predmet delovanja (samo posebne igre na sreću), detalje protokola u aplikaciji e-Igrač (nepotreban unos šifre priredivača za šalterske transakcije), nivo oporezivanja (ne više od 1%, zbog niske margine igara poput sportskog klađenja), način uključivanja nerezidenata koji su kratko u zemlji a posećuju kazina, itd.
- Miloš Tošić (https://twitter.com/toske_etf)
 - Za predlog ograničenja upotrebe kreditnih kartica / dozvoljenog prekoračenja za igre na sreću
- Veselin Nikolić (<https://twitter.com/VeselinNikolic>)
 - Za niz primera situacija u vezi sa problemom zavisnosti u Srbiji koji su pomogli u validaciji i razradi predloga
- Nizu drugih saradnika koji su poželevi da ostanu anonimni

Autori

Autori ove inicijative (sa Tviter/X profilom za kontakt) su:

- Snežana Joksimović (<https://twitter.com/SJoksimovic>)
- Žarko Ptīček (<https://twitter.com/Ptiki/>)
- Goran Vučković (<https://twitter.com/gvuckovic/>)